

IRODALOMJEGYZÉK

a tanatológia/palliatív terápia tanulmányozásához, 2021

Majdnem minden témához ajánlott:

- Hegedűs K: Létezik-e jó halál? Budapest: Oriold Kiadó; 2017
- Zana Ágnes: Mit mondjak? Hogyan mondjam? Budapest: Kossuth Kiadó; 2018.
- Hegedűs K (szerk.): A palliatív ellátás alapjai. Szöveggyűjtemény. Budapest, Semmelweis Kiadó; 2009.
- Pilling J (szerk.): A halál, a haldoklás és a gyász kultúranropológiája és pszichológiája. Budapest: Semmelweis Kiadó; 2010.
- Kovács J: A modern orvosi etika alapjai. Bevezetés a bioetikába. (2. átdolgozott kiadás.) Budapest: Medicina Kiadó; 2006.
- Nuland, SB.: Hogyan halunk meg? Budapest, Akkord Kiadó; 2002.
- Gawande, A: Mert egyszer meghalunk. Az orvostudomány és ami a végén számít. Budapest, Tercium Kiadó; 2015.
- Kharón Thanatológiai Szemle c. folyóirat tanulmányai (ingyenesen letölthetők): <https://kharon.hu>

Egyéb ajánlott irodalom témák szerint:

1. A halál és haldoklás kérdései a társadalomban
  - Glasenapp H. Az öt világvallás. Budapest: Gondolat Kiadó; 1984.
  - Hennezel M, Leloup JY. A halál művészete. Budapest: Európa Könyvkiadó; 1999.
  - Hennezel M. Mindhalálíg méltósággal; Budapest: Európa, 2007
  - Polcz A. A halál iskolája. Budapest: Gondolat Kiadó; 1989.
  - Popper P. Fáj-e meghalni? Budapest: Saxum Kiadó; 1999.
2. Halál és haldoklás a médiában. A palliatív ellátás társadalmi és kulturális háttere
  - Zana Á. Halál és haldoklás a vizuális médiában. – Hogyan alakul halálképünk a média hatására? Kharón, 2007; 11 (3-4) 53-68.
3. Kommunikáció a haldokló beteggel
  - Kübler-Ross E. A halál és a hozzá vezető út. Budapest: Gondolat Kiadó; 1988.
  - Hennezel M. A meghitt halál. Budapest: Európa Könyvkiadó; 1997.
  - Deák Á. A haldokló beteggel való kommunikáció nehézségei. Kharón, 2013; 17 (3-4): 24-58.
  - Chochinov, HM: Méltóságterápia. Utolsó szavak az utolsó napokra. Budapest: Oriold; 2014.
  - Csikós Dóra: Az életvégi igények érvényesülésének elősegítése az orvos-beteg kommunikációban - A Serious Illness Care Program bemutatása. Kharon, 2016; 20 (3): 1-19.
  - Herczeg László: Kommunikáció a haldokló beteggel és a családjával. Kharon, 2018; 22 (2): 9-20.
4. A haldokló betegek hospice szellemű ellátása
  - Hegedűs K. A hospice ellátás elmélete. Budapest: ETI; 2006.
  - Hegedűs K. Tévhitek és valóság – a hospice-ről. Lege Artis Medicinae, 2011; 21 (11): 744-748.
  - Hegedűs K, Lukács M, Schaffer J, Csikós Á: A hospice és palliatív ellátás helyzete, lehetőségei, nehézségei. Orvosi Hetilap, 2014; 155 (38): 1504–1509.
  - Hospice Magyarországon. OBDK, 2014. 1-16.
http://www.obdk.hu/UserFiles/hospice_ellatas_mo.pdf
  - Benyó G, Lukács M., Busa Cs et. al: A magyarországi palliatív-hospice ellátás helyzete, kihívásai, kitörési pontjai. Magyar Onkológia, 2017. 61 (3): 292-299.
5. Az egészségügyi személyzet halállal kapcsolatos attitűdje. Halálfélelem.
  - Békés V. Ki fél a haláltól? Kharón, 2000; 4 (3). 5-65.
  - Békés V. Halál iránti attitűd az életkor, a nem és a vallásosság függvényében. Kharón, 2003; 7 (1-2): 30-48.
  - Hegedűs K, Pilling J, Kolosai N, Bognár T. Ápolók és orvosok halállal és haldoklással kapcsolatos attitűdje. Lege Artis Medicinae, 2001; 11 (6-7): 492-499.
  - Hegedűs K, Pilling J, Kolosai N, Bognár T, Békés V. Orvosok halállal és haldoklással kapcsolatos attitűdjei. Orvosi Hetilap, 2002; 143 (42): 2385-2391.
  - Turcsányi M, Rigó A. Az orvostanhallgatók halálfélelme és ennek hatása az empátiára az orvostudomány során. Kharón, 2006; 10 (1-2): 23-69.
  - Hegedűs K. Zana Á, Szabó G. Orvosok halálképe és a halállal, haldoklással foglalkozó kurzusok hatásai. Kharón, 2006; 10 (3-4): 46-58.

- Hegedűs K: "Élünk és meghalunk" - A orvosok halállal, haldoklással és gyásszal kapcsolatos attitűdjei. Embertárs, 2010; 8 (1): 71-78.
  - Zana Á, Konkoly -Thege B, Limpár I, Henczi E, Pilling J, Hegedűs K (2014): Összefüggésbe hozható-e a halálfélelem a foglalkozással? Orvosi Hetilap, 2014; 155 (31): 1236-1240.
  - Sándor I, Csala I, Birkás E, Győrffy Zs (2014): „Az orvostanhallgató későn találkozik a beteggel, viszont korán a tetemmel.”: A bonctermi élmények hatásáról a magyarországi orvostanhallgatók körében. Lege Artis Medicinae, 2014; 24 (5-6): 271-279.
6. A súlyos állapotú betegek fájdalomcsillapításának és tüneti kezelésének gyakorlati kérdései
- Dank M, Szentmártoni Gy, Székely B, Langmár Z: A daganatos beteg fájdalomcsillapítása. Hippocrates, 2010; 12 (2): 91-94.
  - Bíró E: A fájdalomcsillapítás pszichológiai korlátai. Kharón, 2012; 16 (1-2): 33-56.
  - Kullmann T, Sipőcz I, Csikós Á, Pintér T: Új lehetőség a daganatos fájdalom csillapításában Magyarországon: rövid hatású major analgetikumok. Orv. Hetil., 2015; 156 (25): 1003-1006.
  - Palliatív ellátás. Egyetemi jegyzet. PTE, AOK, 2015.
https://hospice.hu/kiadvanyok/2015-10-10_Palliativ_ellatas
7. A halál és haldoklás etikai és jogi kérdései. Az eutanázia dilemmái
- Blasszauer B. A jó halál. Budapest: Gondolat Kiadó; 1984.
  - Blasszauer B. Eutanázia. Budapest: Medicina Kiadó; 1997.
  - Bérczes T: Élni és halni hagyni. Beszélgetések a holland eutanáziagyakorlatról. Budapest: Corvina Kiadó, 2016.
  - Az életvégi döntések jogi szabályozása Magyarországon. Állam- és Jogtudomány, 2016; 57 (4): 3-134.
  - Hámori Antal: Az eutanázia és a túlbuzgó gyógyítás problémája. Etikai, jogi, teológiai szempontok. Budapest: Éghajlat Kiadó; 2012.
  - Zsolczer A: Az életvégi döntések néhány aktuális etikai és jogi kérdése. Kharon, 2015; 19 (1-2): 25-47.
  - Busa Cs, Csikós Á, Füzesi Zs: Ha menni kell. Posztmodern halál-attitűd és az egészségügyi önrendelkezés lehetőségei az élet végén. Metszetek, 2017. 6 (2): 186-202.
  - Busa Cs., Zeller J., Csikós Á: Életvégi kívánalmakkal és döntésekkel kapcsolatos vélemények és ismeretek a magyar társadalomban. Kharon, 2018; 22 (3): 9-27.
  - Hodász L , Tórh K: Az élő végrendelet elkészítésének gyakorlata, avagy előzetes rendelkezés az egészségügyi ellátás visszautasításáról. Kharon, 2019; 23 (2): 29-34.
8. A palliatív gyermekgyógyászat kérdései
- Nagy MI. A gyermek és a halál. Budapest: Pont Kiadó; 1997.
  - Polcz A. Meghalok én is? A halál és a gyermek. Budapest: Századvég Kiadó; 1993.
  - Földesi E, Hauser P, Garami M. "Míg a halál el nem választ." Esetbemutatás. Kharón, 2002; 6 (3) 23-31.
  - Földesi E, Zsámbor Cs. A gyógyíthatatlan daganatos gyermek és családja pszichés vezetése. Kharón, 2004; 8 (3) 7-14.
  - Fodor-Szlovencsák K. A gyermekek halálképének fejlődése. Kharón, 2000; 4 (4) 89-135.
  - Simkó Cs: Hogyan segíthetünk a gyermekünknek elfogadni az elfogadhatatlant? Kharón, 2009; 13 (4) 1 - 40.
  - Singer M: Ki vigasztalja meg a gyerekeket? Válás és gyász a családban. Budapest, HVG Könyvek, 2015.
  - Benyó G, Révész RL, Králik I. A Tábita Gyermekhospice Ház bemutatása és esetismertetés. Kharón, 2017;21 (2) 1-16.
  - Nyirő J, Hauser P, Zörgő Sz, Hegedűs K. A kommunikáció nehézségei a palliatív ellátásra áttérő daganatos gyermekek szüleivel. Orvosi Hetilap, 2017; 158(30): 1174-1180.
9. A haldokló betegek pszichoszociális ellátása. Család és szociális háttér.
- Cseri P (szerk.). Segítségnyújtás a végeken. Haldokló betegek és hozzátartozóik pszichés, szociális és spirituális támogatása. Budapest: Magyar Hospice-Palliatív Egyesület; 2002.
  - Simkó Cs: Súlyos beteg a családban. Kharón, 2004; 8 (4) 13-31.
  - Mucsi G: Szociális munka a hospice-ban. Kharón, 2011; 15 (1) 1-42.
  - Muszbek K (szerk.). Pszichológia a rákbetegek szolgálatában. Budapest: Magyar Hospice Alapítvány; 2006.
  - Kegye A (szerk.): Pszichoszociális onkológia – Gyakorlati útmutató a teljes körű betegellátáshoz. Zafir Press; 2014.

- Gerlinger L, Kovács P (szerk.): Egy hajóban... Tisztelgő tanulmánykötet Riskó Ágnes születésnapjára. Budapest: Medicina K; 2018.
  - Biró E, Bérczes T.: A halál életkérdés. Budapest: Corvina, 2020.
10. A gyász lélektana és a gyászolók segítése
- Singer Magdolna: Gyászkísérés. Együtt a bánat és a feldolgozás útján. HVG Könyvek, 2021.
  - Kis E.Cs., Sz. Makó H. (Szerk.): Gyász, krízis, trauma és a megküzdés lélektana, Pro Pannonia; 2015.
  - James JW, Friedman R: Gyógyulás a gyászból, Zafir Press, 2011.
  - Pilling J (szerk.): Gyász. Budapest, Medicina Kiadó; 2003.
  - Pilling J. Segítség a gyászban. Budapest: Magyar Hospice Egyesület; 2001.
  - Tatelbaum J. Bátorság a gyászhoz. Budapest: Pont Kiadó; 1998.
  - Kovácsné Török Zs. Pszichoterápiás segítségnyújtás perinatális gyermekelvezetés után. Kharón, 2000; 4 (3). 22-27.
  - Singer M. Asszonyok álmában síró babák. Interjúk magzatukat, babájukat elveszített szülőkkel. Kharón, 2005; 9 (3-4). 41-80.
  - Sarungi E., Herke Dahlrger A: Gyógyulás a gyászból. Módszerismertetés. Kharón, 2012; 16 (1-2): 19-32.
  - Scumiczky J., Hosszú D.: Lélekmadár Tábor. A gyermeküket elvesztett családok veszteségének feldolgozását segítő komplex program bemutatása. Kharón, 2018; 22 (1)
13. Spiritualitás
- Mi ér véget a halállal? Embertárs, 2010, 8 (1) 1-96.
  - Blaskovich Erzsébet (szerk.): A gyógyítás szakralitása. Budapest, Éghajlat Kiadó; 2015.

Szépirodalmi művek (válogatás)

1. Dymphna Cusack: Ketten a halál ellen. Bukarest, 1968. Irodalmi Könyvkiadó.
2. Örkény István: Rózsakiállítás. Budapest, Magvető Kiadó, 1977.
3. Simone de Beauvoir: Könnyű halál. In: A megtört asszony c. kötetben, Budapest, Európa Kiadó, 1984.
4. Mitch Albom: Keddi beszélgetések életről és halálról. Budapest, Magyar Könyvklub, 2000.
5. Szabó Magda: Az ajtó. Budapest, Európa Kiadó, 2004.
6. Eric-Emmanuel Schmitt: Oszkár és Rózsa mami. Budapest, Európa Kiadó, 2004.
7. Ingmar Bergman - Maria von Rosen: Három napló. Budapest, Európa Kiadó, 2005.
8. Toole, F. X: Milliós dolláros bébi. Pécs, 2005.
9. Ken Wilber: Áldás és állhatatosság Ursus Libri Kiadó, 2005.
10. Polcz Alaine: Egész lényeddel. Pécs, Jelenkor Kiadó, 2006.
11. Nagy Bandó András: Sosemvolt Toscana. Budapest, 2006. Szoba Kiadó.
12. Sophie van der Stap: Ma szőke vagyok. Lány kilenc parókával. K.U.K. Kiadó, 2008.
13. Oláh Gábor: Diagnózis után. Kaposvár, Saxum Kiadó, 2011.
14. Lionel Shriver: Ennyit erről. Budapest, Gabó K. 2011.
15. Patrick Ness – Siobhan Down: Szólít a szörny. Budapest, 2012.
16. Michela Murgia: Accabadora. Budapest, Magvető, 2012.
17. Nagylaki Kata: Anyuka, velem jössz vagy csak utánam?. Budapest, 2012.
18. John Green: Csillagainkban a hiba. Budapest, Gabó K. 2013.
19. Kun Árpád: Boldog Észak. Budapest, Magvető, 2013.
20. Mittelholcz Dóra: Tündérmese kis szépséghibával. Budapest, Libri Kiadó, 2014.
21. Singer Magdolna: Mindhalálig. Budapest, Libri Kiadó, 2014.
22. Esterházy Péter: Hasnyálmirigynapló. Budapest, Magvető Kiadó, 2016.
23. Paul Kalanithi: Elillanó lélekzet. Budapest, Casparus Kiadó, 2016.
24. Colleen Oakley: Nem hagylak egyedül. Budapest, Athenaeum Kiadó, 2016.
25. Carolina Setterwall: Reméljük a legjobbakat. Park Kiadó, 2018.
26. Örkény István: Nincs bocsánat (novella)
27. Dino Buzzati: Hét emelet (novella)

Filmek, színdarabok (válogatás)

Mindhalálig zene; A belső tenger; Volver; Milliós dolláros bébi; Legyetek jók, ha tudtok!; Oly sokáig szerettelek; Az élet nélkülem; Beszélj hozzám!; Mégis, kinek az élete?; Bakancslista; A nővérem húga; Szerilem; Happy Ending; Megmaradt Alice-nek stb.

Összeállította: dr. Hegedűs Katalin egyetemi docens
Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet, hegedus.katalin@med.semmelweis-univ.hu